5316
44/8

I n f o r m a c e o C h a r t ě 77

/prosinec 1981/

Dopis mluvčích Charty 77 prezidentu republiky 1

Dopis mluvčích Charty 77 velvyslanci SSSR 1

Sdělení Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných:
č.282 /Odvolací řízení s vydavateli křesťanského samizdatu 2
č.283 /Odsouzení Ivana Kožíška/ 3
č.284 /Zásahy StB po vyhlášení výjimečného stavu v Polsku . 3

Jaroslav Seifert je nemocen 4

Výzva ohroženým a upozornění státníkům 5

Kdo jsme a oč usilujeme /Z prvé části programu Solidarity schváleného prvním celostátním sjezdem v Gdansku/. 9

Z fejetonu J.Wolfa 10

Vzpomínka na Tebe Jane /F.H.Richard/ 11

Vydává nezávislá redakční skupina Charty 77

Adresa: Petr Uhl, Anglická 8, Praha 2
Anna Šabatová, Anglická 8, Praha 2

5317

Pane presidente,

dne 20.12.1979 potvrdil Nejvyšší soud ČSSR rozsudek Městského soudu v Praze proti ing.Petru Uhlovi, dramatiku Václavu Havlovi, novináři Jiřímu Dienstbierovi, novinářce Ottě Bednářové, filosofu a matematikovi dr.Václavu Bendovi a psycholožce Daně Němcové. Tito občané, členové Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných /čs.liga pro lidská práva, člen Mezinárodní federace pro lidská práva/, byli odsouzeni k vysokým trestům odnětí svobody za činnost směřující k nápravě křivd a dodržování zákonů. Ač rozsudek sám, jeho výše a okolnosti případu vyvolaly rozhořčení ve světové veřejnosti, zvláště mezi stoupenci uvolňování napětí, dorozumění a spolupráce mezi národy a navzdory tomu, že řada čs.občanů prostřednictvím Charty 77 i mimo ní vyjádřila svůj nesouhlas kompetentním čs.úřadům, k nápravě nedošlo. Naopak, od té doby byla za projevení občanské odpovědnosti, za svobodnou kulturní tvorbu, za šíření myšlenek a informací, za náboženskou činnost, tedy za aktivity nejen nezávadné, nýbrž pro život každé společnosti nezbytné, odsouzena celá řada dalších občanů, z nichž jmenujeme ing.Rudolfa Battěka, Alberta Černého, Jiřího Gruntoráda, ing.Jana Litomiského, Františka Líznu, Dagmar Šinoglovou, Josefa Kordíka, řada dalších je ve vazbě a proti jiným je vedeno tr. stíhání.

Jsme přesvědčeni, že tvrdý postih těchto našich spoluobčanů nepoškozuje jenom jejich osobní integritu a zdraví, jejich rodiny a děti, nýbrž škodí nám všem. Rozděluje společnost na vládnoucí a ovládané, mocné a bezmocné, šíří nevíru v právo a nechuť zasazovat se pro jiné než čistě soukromé zájmy.

Prohlubují se, místy již i oficiálně přiznávané obtíže hospodářské a ekologické, spojené s rozpadem mravních hodnot, narušenou komunikací uvnitř společnosti, korupcí a nepořádkem ve všech oblastech společenského života.

To vše bude na nás, na občanech i mocenských složkách, požadovat nové promyšlení základních otázek života člověka a společnosti, obětavou práci a víru v její smysl, ochotu k odříkání, podřízení materiálního blahobytu mravním hodnotám, pozornost a úctu k názorům druhých a vědomí společné odpovědnosti za osudy našich národů. Aby se tyto vklady mohly proměnit v obecné dobro, je třeba svobody.

Jsme si jisti, že propuštění výše jmenovaných /i jiných, na jejichž případy jsme již poukázali/ z vězení, zahlazení jejich trestů, event. zastavení tr.stíhání, by nebylo hodnoceno jako projev slabosti čs.mocenských orgánů, nýbrž jako vítaný příspěvek k trpělivému hledání východisek z krizí současných i budoucích. Zároveň by tento krok v současné situaci napomohl k zlepšení pověsti ČSSR na mezinárodním fóru a podpořil i věrohodnost čs.mírových snah.

Obracíme se proto na Vás, pane presidente, v tento předvánoční čas se žádostí, aby jste přispěl k pokoji a dobré vůli a udělil československým politickým vězňům amnestii.

Praha 2.12.1981

Václav Malý
mluvčí Charty 77

Prof.MUDr.Bedřich Placák
mluvčí Charty 77

Dr.Jaroslav Šabata
mluvčí Charty 77

Miloš Rejchrt
člen kolektivu mluvčích Charty 77

x x x x x x x x x

Pan
Alexandr Botvin
velvyslanec SSSR
Praha

S účastí a obdivem sledujeme nedávné úsilí akademika Andreje Sacharova o obhajobu lidské důstojnosti. Myslence svobody jako předpokladu

lidského společenství a mírového soužití všech se všemi již mnohá léta přináší nevídaní oběti osobní. Jestliže dnes Andrej Sacharov nevidí jinou možnost, jak dosáhnout toho, aby odpovědní činitelé SSSR umožnili vycestování jeho snachy za manželem do zahraničí než apelovat na veřejnost vyhlášením neomezené hladovky, pak jde o krajně dramatický spor představitele hnutí za lidská práva a občanské svobody se státem, který jedná v rozporu s ideály, z nichž vznikl a ke kterým se hlásí i závazky, které na sebe vzal jako signatář závěrečného aktu KBSR v Helsinkách.

Plně rozumíme postoji A.Sacharova, vyjadřujeme mu svou solidaritu a žádáme, aby úřady SSSR urychleně přistoupily k takovému řešení, které by umožnilo spojení rozdělené rodiny a zároveň zabránilo takovému vyvrcholení událostí, na jehož konci by byla tragedie lidského života.

Jsme si jisti, že v této věci vyjadřujeme nejen stanovisko signatářů Charty 77, ale mnohem širších vrstev československé společnosti.

Obracíme se na Vás, pane velvyslanče, se žádostí, aby jste naše stanovisko tlumočil kompetentním úřadům SSSR.

Praha 4.12.1981

Václav Malý
mluvčí Charty 77

Prof.MUDr Bedřich Placák
mluvčí Charty 77

Dr.Jaroslav Šabata
mluvčí Charty 77

Dr.Ladislav Lis
člen kolektivu mluvčích Charty 77

x x x x x x x x x x x x x x x x x x x

Sdělení č. 282 /Odvolací řízení s vydavateli katolického samizdatu/

Dne 24.11.1981 u Krajského soudu v Ostravě proběhlo odvolací řízení v tr.věci šesti osob, odsouzených okresním soudem v Olomouci /viz sdělení VONS/ pro tr.činy podle § 118, 132 a 146 tr.z. V souvislosti se svépomocným vydáváním a rozšiřováním literatury s náboženským obsahem. Všichni obžalovaní se odvolali co do viny i výše trestu.
Krajský prokurátor navrhl zrušit rozsudek pouze ve věci Jana Odstrčila, žalovaného z tr.činu podle § 132 odst.1 tr.z. a řízení vrátit okresnímu soudu v Olomouci k přešetření, ostatním obžalovaným odvolání zamítnout. Senát Krajského soudu /soudcové Ctibor, Černý, Fišer/ přijal odvolání Jana Odstrčila, zrušil trest 10 měsíců nepodm.odnětí svobody, vynesený Okresním soudem v Olomouci a vrátit případ tamtéž k přešetření. Zamítl odvolání Jana Krumpholce, Františka Lízny, Josefa Vlčka a Rudolfa Smahela a potvrdil tresty vynesené okresním soudem. V případě 67letého důchodce Josefa Adámka snížil trest o 6 měsíců.
V ústním odůvodnění rozsudku poukázal soud na velký rozsah rozšiřování literatury v rozporu se zák.č.94 Sb.živnostenský charakter podnikání, jak jej předpokládá naplněná skutkové podtstatytr.č. podle § 118 tr.z. spatřoval ve výpovědích některých obžalovaných, kteří hovořili o "naší rozmnožovně". Pokud jde o osobní zisk, není dle názoru soudu rozhodující, zda podnikatel končí se ztrátou. Motivace činnosti obžalovaných byla zcela opominuta a naopak výška trestu shledána přiměřenou vzhledem k závažnosti podnikání odsouzených. Pravomocně byli tedy odsouzeni k výkonu nepodmíněných trestů odnětí svobody v první NVS: Jan Krumpholc /od 1.12.1981 v plném invalidním důchodu, t.č.hospitalizován pro vážné krevní onemocnění/ podle § 118 odst.1, 2 tr.z. na tři roky; František Lízna a Josef Vlček podle § 118 odst. 1 tr.z. na 20 měsíců; Rudolf Smahel podle § 118 odst. 1 a 146 odst. 1 tr.z. na dva roky; Josef Adámek dle § 118 odst 1 tr.t. na 14 měsíců. Jeden z odsouzených ve svém závěrečném slově vyjádřil naději, jež vyplývá z jeho křesťanského přesvědčení, totiž, že "tento proces bude jednou přehodnocen". Soudce protokoloval "v historii lidstva". Také my toto přesvědčení sdílíme.

V Praze 10.12.1981

VONS atd.

5319

Sdělení č. 283 /Odsouzení Ivana Kožíška/

Dne 10.12.1981 projednal senát Okresního soudu v Děčíně za předsednictví JUDr Jana Gloce trestní věc signatáře Charty 77 Ivana Kožíška, dělníka bytem v Rumburku, Dlouhá 4, otce dvou dětí. Obžalován byl z tr.činu útoku na státní orgán a orgán společenské organizace podle § 154 odst. 2 tr.z., kterého se měl dopustit v dopise adresovaném prezidentu republiky ze dne 20.9.1981. Tento dopis obsahoval žádost o propuštění ing. Rudolfa Battěka, odsouzeného městským soudem v Praze /§ 98 - podvracení republiky/, avšak byl odeslán v době, kdy rozsudek dosud nenabyl právní moci. Větou "Domníváme se, že ing.Rudolf Battěk byl odsouzen nespravedlivě" se Ivan Kožíšek dle názoru prokuratury v Děčíně dopustil urážky Městského soudu v Praze, u něhož si měl nejprve ověřit fakta týkající se případu. /Je známo, že hlavní líčení ve věci ing.Battěka proběhlo za zvřenými dveřmi nejen soudní síně, ale celé budovy Městského soudu v Praze, která byla po dobu konání procesu střežena příslušníky VB i StB. /Inkriminovaný dopis spolupodepsalo osm osob, nikdo z nich se však před Okresním soudem v Děčíně za svůj podpis nepostavil.

Obhájce JUDr Šrámek vyvrátil vyčerpávající argumentací názor obžaloby a navrhoval zproštění viny. Ivan Kožíšek však byl shledán vinným a odsouzen k sedmi měsícům odnětí svobody nepodmíněně v I.NVS. Obžalovaný ani prokurátor se nevyjádřili, zda použijí proti rozhodnutí soudu opravných prostředků.

V Praze 20.12.1981 VONS atd.

x x x x x x x x x x

Sdělení č. 284 /Zásahy StB po vyhlášení výjimečného stavu v Polsku/

Souběžně s vyhlášením výjimečného stavu v Polsku začaly orgány StB vyvíjet hned v neděli 13.prosince 1981 aktivitu, a to především v Praze a v Brně. Policejní zátahy byly zaměřeny především proti aktivistům hnutí Charta 77 a členům VONS i proti mladé inteligenci. V neděli odpoledne byl z bytu Anny Šabatové odveden její bratr Jan Šabata, signatář Charty 77, na 24 hodin zadržen a poté vyhoštěn do Brna. Týž den ve 22,00 hodin byl před svým bytem zadržen jeden z mluvčích Charty 77 MUDr Bedřich Placák, a po dvou hodinách, během nichž mu bylo vyslovováno "varování" byl propuštěn. Obdobně proběhlo zadržení a výslech člena VONS dr.Martina Hyblera, k němuž došlo v neděli pozdě večer. Člen VONS a člen kolektivu mluvčích Charty 77 Ladislav Lis však byl /též v neděli večer/ zadržen na 48 hodin. V Brně byl téhož dne zadržen na 24 hodin mluvčí Charty 77 dr.Jaroslav Šabata. Při propuštění dostal příkaz odjet z Brna. Za svého nuceného pobytu na venkově i po opětovném návratu do Brna byl denně kontrolován StB až do 22.prosince.

V pondělí 14.prosince večer několik mužů StB, vedených npor.Karbanem v bytě filosofa dr.Ladislava Hejdánka, člena kolektivu mluvčích Charty 77, pozatýkalo účastníky filosofického semináře, který tam právě probíhal. Zadrženi byli: dr.Ladislav Hejdánek /na 24 hodin/, signatáři Charty 77 Markéta Němcová a Tomáš Vlasák na 48 hodin. Po kratším či delším výslechu ve večerních a nočních hodinách byli propuštěni další mladí zadržení návštěvníci semináře Daniel Kummermann, Jan Kozlík, Aleš Havlíček a Markéta Hrbková.

V e středu 16.12.1981 byl v době své pracovní směny předveden ze svého nynějšího pracoviště kotelny hotelu Meteor v Hybernské ulici v Praze poslední z mluvčích Charty 77, katolický kněz Václav Malý. Předvedla ho skupina devíti uniformovaných i neuniformovaných příslušníků SNB, vedených důstojníky StB kpt.Pospíšilem a kpt.Pokorným. Václav Malý byl potom pět dnů zadržován v cele předběžného zadržení v Konviktské ulici v Praze 1. Propuštěn byl na příkaz prokurátora pro Prahu 1 JUDr Turka až v pondělí 21.12.1981 kolem 12.hodiny. Prvních 48 hodin zadržení mu bylo zdůvodněno jen povšechně § 23 zák.40/74 o SNB! V nočních hodinách dne 16.12., tedy v první den zadržení, byl však Václav Malý vyslýchán

5329

vyšetřovatelem VB pplk.Šimůnkem na technický stav parního kotle na jeho pracovišti. K vyřazení kotle z provozu došlo již v pondělí 14.12., v sn, kdy ~~kmmx~~ nekonal službu. Současně byl podroben nočnímu výslechu ve vedlejší místnosti budovy Hlavní správy vyšetřování VB v Konviktské ul. č.14 i jeho spolupracovník z kotelny, člen VONS Andrej Stankovič, a to na stejné téma. Třetí topič hotelu, spisovatel Karol Sidon, rovněž signatář Charty 77, byl vyslechnut následujícího dne odpoledne. Kotelna hotelu Meteor je v naprosto nevyhovujícím technickém stavu, kotle mají prošlou záruční lhůtu a motelna je udržována v provozu jen proto, že zavřením hotelu by podnik Restaurace a jídelny v Praze 1 utrpěl značné finanční ztráty. V brzku se údajně připravuje její rekonstrukce. Přesto však byl Václav Malý v pátek dne 18.12.1981 po výslechu na StB odvezen vyšetřovatelem StB kpt.Pospíšilem na místní okrsek VB v Benediktské ul. v Praze 1, kam hotel Meteor územně patří, a tam mu bylo přečteno obvinění, že v souvislosti s přerušením provozu zmíněného kotle se dopustil tr.č. podle § 137/1 tr.z., že "z nedbalosti způsobil větší škodu na majetku v soc.vlastnictví" - a navrhuje se, aby byl vzat do vazby. Pak byl odveden nazpět do cely předběžného zadržení a po dalších třech dnech propuštěn. Při výsleších na StB, na rozdíl od výslechu na VB, který proběhl korektně, se vyšetřovatel kpt.Pospíšil dopouštěl hrubých urážek a invektiv, zejména v souvislosti s polským vývojem. V celém tomto případu se zračí rvalá snaha StB o vmanévrování angažované veřejnosti Charty 77 do kriminálních souvislostí, jako tomu bylo v případě jiného mluvčího Charty 77 ing.Rudolfa Battěka. V této snaze není StB nic nemožného, žádná absurdita dost dobrá, jak ukazuje i tento případ, kde se evidentní zanedbání erární vydává za nedbalost, dokonce v kritické chvíli nepřítomného zaměstnance.

Že tyto snahy StB v současné době zesilují, lze posoudit i z toho, že dne 17.12.1981 byl zadržen na 96 hodin historik Karel Bartošek, rovněž signatář Charty 77, a během zadržení obviněn z trestného činu výtržnictví podle § 202 tr.z.

Žádáme jménem angažované veřejnosti, aby podobné praktiky byly StB kontrolními a nadřízenými orgány znemožněny.

V Praze 4.1.1982 VONS std.

x x x x x x x x x x x

Jaroslav Seifert je nemocen

Dne 23.září t.r. oslaví národní umělec Jaroslav Seifert své 80.narozeniny.

Vedle nesčíslných blahopřání od čs.občanů a mnoha přátel dostal i stručné přání od prezidenta dr.G.Husáka a předsedy vlády dr.Lubomíra Štrougala, dále od předsedy české národní rady, od ministra kultury a jiných oficiálních osobností. V poslední době vyšly po dlouhém váhání některé Seifertovi básnické sbírky, u příležitosti jeho narozenin se o něm psalo i v novinách ...

Současně byl však veliký problém s uveřejněním jeho osobního poděkování všem těm, kteří mu blahopřáli. Nebylo možno umístit takové stručné poděkování nikde v kulturní rubrice, dokonce ani jako inzerát. Jedenáct dní putovaly jeho spolupracovnice s poděkováním po redakcích a administracích českých novin. Přitom musely vyslechnout několikeré zdůvodnění tak nepochopitelného odmítání, mimo jiné toto: "Dokud prý pan Seifert nepoděkuje veřejně Husákovi a Štrougalovi, nemůže děkovat ani všem." Po čtrnácti dnech bylo ono stručné poděkování pana Seiferta všem gratulantům zveřejněno. Předcházelo tomu velké množství jednání v redakcích a administracích, někteří jejich řadoví pracovníci se vyslovovali velmi kriticky k takové diskriminaci básníka kterého mají rádi, rádi čtou jeho verše...

Krátce na to, 15.října, navštívil nemocného pana Jaroslava Seiferta v jeho bytě plukovník a podplukovník StB. Nutili ho, aby nechal publikovat poděkování presidentovi a předsedovi vlády a aby odvolal svůj podpis pod jedním spisovatelským dokumentem. Šlo zřejmě o dopis PEN-klubu, zastávající se našich vězněných spisovatelů a novinářů. Debata s příslušníky StB byla velmi dramatická, nepříjemná. Vyhrožovali. Přinesli sebou i napsaný text, který měl básník Jaroslav Seifert podepsat. Odmítl. Napsal pak vlastní text, ale po silném stresu neví, jaké bylo jeho znění.

Vzápětí po této nevítané návštěvě se zdravotní stav pana Seiferta rychle zhoršil. Dne 2.XI. v 6 hodin ráno došlo ke kolapsu se srdeční dekompensací. Silně se zhoršila i jeho cukrovka a onemocnění močových cest. Pohotovostní lékař i lékaři, kteří ho pak přijímali v nemocnici, shodně vyslovili domněnku, že tak prudké zhoršení celkového zdravotního stavu musí být důsledkem nějakého silného duševního stresu. Nemocný jim to potvrdil.

Od 21.XI. je pan Seifert v domácím ošetření. Jakékoli další rozčílení či vzrušení by mohlo mít za následek další zhoršení jeho zdravotního stavu. Doufáme, že si to nikdo nevezme na svědomí.

Jde o neomalený útok státní bezpečnosti na předního českého lyrika, jenž po léta odolává snahám učinit z něj básníka oficiální kultury se vším všudy, co k tomu náleží. Národní umělec Jaroslav Seifert je signatářem Charty 77 a jeho básnické sbírky, zvláště ty, které nemohly vyjít nakladatelsky, a v poslední době jeho vzpomínky, znovu a znovu vycházejí v samizdatových strojopisných vydáních.

x x x x x x x x x x x x x x x x

Výzva ohroženým a upozornění státníkům

Od zrození Charty 77 uplynulo celých pět let, pět let nemála úskalí, pronásledování, utrpení. Průběhem těchto let přibývalo při potlačování mnohých signatářů Charty a mnohých občanů na brutalitě, i když všechny kompetentní orgány ČSSR podepsaly a zavázaly se plnit literu a ducha Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a helsinské úmluvy, v nichž jedna z nejvýznamnějších částí je věnována lidským právům. Výmluvy na klauzule, které připouštějí, že jednotlivá ustanovení jsou omezována platnými zákony toho kterého státu, mohly být nanejvýš jen dočasné, neboť příslušnými podpisy se zástupci našeho státu zároveň zavázali k tomu, že dosavadní zákony budou upraveny tak, aby nebyly v rozporu s přijatými úmluvami. Nadto tyto úmluvy zahrnují i závazek naplňovat literu a ducha úmluv a respektovat občanská a politická práva hned; i tento závazek naši zástupci podepsali a příslušné státní orgány schválily. Všechny signatářské státy vyjadřují i nadále odhodlání pokračovat ve schůzkách o helsinském duchu a kontorlovat plnění úmluv. Vyhýbání se některým částem a preference - např. zlehčování části o lidských právech a akcentování otázek míru a odzbrojování - je zpochybňování celku úmluv, vzájemné důvěry a hodnověrnosti vlastního podpisu. Nelze opomenout, že mír může též být mírem hřbitova a klid a pořádek pořádkem vojenského rozkazu a subordinace, případně policejního dohledu. Avšak úmluvy svým záměrem míří k míru a pokoji lidského společenství na zemi, kde respekt k člověku a věcem není podmiňován autokratickým, vojensko-policejním garantováním společenské struktury při politickém potlačování všech nekonformních; vždyť z takového principu vyvstaly ve třicátých letech našeho století mocné diktatury, jejichž odstranění stálo svět nemalé oběti.

Charta 77 zdvihla a zdvihá svůj hlas proti všem diskriminacím, které nejenže po přijetí mezinárodních úmluv pokračovaly, jako by se nic nezměnilo, ale naopak zesílily. Mnozí lidé na celém světě připojili své hlasy proti porušování těchto úmluv. Jsem si vědom, že naše československé problémy jsou jen zlomkem problémů, které trápí celý svět. Nepovažujeme

se za centrum, k němuž se musí upírat pozornost světa: i jinde přibylo na brutalitě, a co do rozsahu - např.v počtu postižených lidí - daleko více. Všude zůstávají lidé, kteří nejsou zrovna tlustokožci, stát s hrůzným úžasem nad všemi těmi bezostyšnými násilnostmi, co jich poslední doba stále více plodí.

Co vlastně jsme, my lidé dnešní doby, chlubící se prý vysokým civilizačním stupněm? Tak se v roce 1977 zeptal český filosof Jan Patočka krátce předtím, než zemřel. A upozornil, že jsme lidmi, žijícími v náruší mocné instituce - ve státě. Je to však vždy jen laskavé ochraňující objetí domova? Diagnóza by nesporně zněla: existuje vážná c h o r o b a . Máme namnoze co dělat s n e m o c n ý m státem, jehož "objetí" je vlastně křečovitým sevřením. Stát je dnes výrobnou a zásobárnou sil, v nichž se všechno stalo prostředkem, technikou sloužící tomuto státu samému a těm, kdo se se státem identifikovali. Zdá se, že všude tam, kde choroba pokročila k nejvyšším stupňům, je běžný občan proti křečím státní moci zcela bezbranný. Prostí lidé cítí, že n ě c o není v pořádku, že t o nemůže vzít dobrý konec, jestliže se n ě c o nezmění. Avšak přes svůj zdravý pohled rozpačitě krčí rameny, jestliže by měli vyjádřit, jak a co měnit, cítí se bez jakékoli rozumné šance k nápravě - a obracejí nakonec veškeré své úsilí k věcem soukromým, totiž tam, kde se jim zdá, že jsou sto udržet zdravý chod věcí. Avšak i ve svém nejsoukromějším soukromí pocitují ohroženost svého intimního pořádku, tuší, že jakkoli zabezpečovaná soukromá izolace je vposledku nejistá, že brutální vniknutí i do nejuzavřenějších oblastí je kdykoliv možné.

Všeobecně se však ví, že žádná společnost nemůže fungovat bez přesvědčení, které neplyně z očekávaných výhod, ale které se vztahuje k věcem o b e c n ý m, k morálce. Mravním není myšlení úskočné a příležitostné, morálka nikdy nebyla, není a nemůže být prostředečná - je čímsi zásadně ne-technickým. Obecnost činí morálku instancí člověku preordinovanou. Morálka se ovšem v nemocném státě rozdrobila do pseudomorální částečnosti. Obnovu a záchranu nemůže tedy přinést ochořelý stát, neboť je ze své podstaty státem omezeného panovačného vegetování.

Patočka formuloval svoji odpověď na vypjatou výzvu aktuální situace - byl v té době mluvčím právě zrozeného společenství Charta 77. Mnozí to však v souvislosti s onou situací pochopili, žel příliš situačně - jen jako pokus o zdůvodnění úsilí "za lidská práva", totiž jako vyslovení reklamace, zdvižení nároku na to, nač má člověk přece p r á v o !

"Samozřejmost" právního nároku posunula do pozadí akcent za lidskou odpovědnost, na p o v i n n o s t člověka vzhledem k tomu, čemu je odpověden a co rozhodně není určováno libovůlí toho kterého jedince či těch některých lidí v určité, dokonce chorobné situaci.

V nemocném státě leží téměř všechno lidské jednání v oblasti "strachu a zvýhodnění". Co všechno potom občan dělá proto, že se bojí křečovité státní moci nebo že chce od ní dosíci výhod - klidu, peněz, postavení, popularity! Žijeme ve světě ohroženém touto chorobou. Cítíme a víme, že svět je jeden, že každé barbarství kdekoli na světě je barbarstvím nás se týkajícím, každý mezinárodní podvod je podvodem všech, každý teroristický čin je terorizováním všech. Každé stanné právo, byť se vydává jako řešení vnitřních záležitostí, každá válka, byť sebe "lokálnější", se týká všech lidí na světě.

A tento svět je rván na kusy částečnými zájmy velkých i malých nemocných států. Jaké to potom jsou státy, které preferují zájmy své nezdravé moci nad zdravím veškerenstva? A nejen to, oni preferují sebe i dovnitř, proti svým občanům. Žijeme v době, kdy ochořelý stát se stal neživým, vše pohlcujícím strojem, "aparátem". Z jednoho centra státní moci vycházejí chapadla - ať už v podobě hrubé síly vojenské či policejní či v podobě nejrozličnějších prostředků psychologického nátlaku, lákání ke konformitě, povzbuzování oportunity, nejsprostším nabízením

5323

hmotných výhod. Není málo takto nemocných států, kde všecko musí sloužit téže obludě. Lidé nesmějí věřit v nic jiného, než co předkládá oficielně schválená verze, jiná víra se zakazuje, jinověrci se pronásledují a potlačují. Víra či spoléhání na existenci něčeho, co stojí mimo stát nebo dokonce nad státem? Pryč s tím, zničit, zavřít, umořit! Pryč s nonkonformním uměním! Pryč s vědou, která neposluhuje! Pryč se školstvím, které by nevychovávalo státní oportunisty! Pryč s odbory, které nejsou ochotny sloužit jako převodní páka státní moci! Pryč s vírou v nadstátní autoritu! Pryč s Bohem!

A hydra nemocného státu odvrhuje dnes všecky zábrany: nejenže využívá všech propagačních prostředků a existenčních postihů, nejenže odstraňuje ty nepohodlné do vězení, aby je vyřadila z činnosti, ale pro zastrašení těch nonkonformních nebo ne zcela konformních přikročila sama k vyloženě teroristickému stylu, nad nímž zůstává hrůzou srdce stát: bezdůvodné několikahodinové surové bití, přepadání vybraných jednotlivců /těch labilnějších, osamocených/, přičemž "neznámí" vinníci nejsou nikdy vypátráni,/škrcení šálou, pálení cigaretou, noční vnikání do soukromí, spojené např.dokonce s cynickým, opileckým zacházením s bezbrannou, násilně vysvlečenou, sprostě ohmátávanou a kopanou ženou, ba podřezávání v bytě a fingování sebevraždy či svržení do propasti s týmž "výsledkem" při zjišťování okolností /A to u lidí, u nichž byla sebevražda vyloučena nebo přinejmenším krajně nepravděpodobná/! Hrůza těchto osamocených "případů" pramení z rafinované skrytosti, utajování a popírání takových zákeřných prostředků moci proti bezbranným. Hrůzu brutálního postupu moci s odkrytou tváří působí potom masovost při likvidaci: jde o tisíce "legálně" odsouzených, týraných a popravovaných protivníků - "nebezpečných živlů". To není minulost fašistických režimů, to je přece m í r o v á současnost v různých státech světa. Je nepochopitelné, že mnozí dosud statečně neoportunní ztrácejí sami sebe? Že poklesávají a třeba opouštějí, pokud vůbec mohou svou vlast? Myslím si, že ani reprezentanti ochořelého státu nevolí hrubě násilné prostředky s nadšením, se zálibou, dobrovolně. To činí jen psychopatičtí "vůdcové", případně psychopatičtí slouhové státního aparátu. Jsem přesvědčen, že by daleko raději používali smírných c e s t při výkonu své vladařské činnosti. Právě tak si myslím, že by třeba rádi věnovali velké státní prostředky jinými směry, než je nutí situace nemocného státu, že jistě se nechtějí dostávat do konfliktu s nikým z vlastní populace, ani se zemí, kterou spravují a která doposud skýtala své dary našim předkům. Ano, nejen na lidech se projevuje surová bezohlednost a necitlivost oné hydry: je bezohledná i k přírodě; exploatuje všechny zdroje a přitom ničí a rabuje Zemi, jen aby se udržela, jen aby zachraňovala svou chorobnou existenci, svou zahraničně politickou a vnitřně politickou pozici. Země je ovšem velmi obranyschopná - odmítne své dary a nabídne za ně otrávený vzduch, otrávenou vodu a otrávené plody - pokud vůbec jaké.

Každá partikularita je dnes omylem, ba proviněním. Každá částečnost je netečností vůči ostatku světa, je krokem proti světu, proti lidstvu.

Severní polokoule nesmí být lhostejná k jižní, sytí nesmí být neteční k hladovým, zajištění nesmí se obracet zády k nezajištěným, první a druhý svět nesmí zanedbávat svého třetího druha. Jen oddanost věcem obecným, to jest věcem mravním, je záchranou, je službou budoucnosti. Teprve v obecenství veškerenstva se lidé stávají občany společného světa. A zůstanou jimi i v poklescích, pokud vybočení z této zodpovědnosti k celkovému budou označována a žita jako pokleslost. Emancipace je věc obtížná a vyžaduje setrvalého úsilí a odvahy. Obrátit se od egoistického, dílčího ba od antropocentrického - tedy od částečného k obecnému, k mravnímu, obrátit se nejen programatickým prohlášením, nýbrž žitým životem, to je povolání, jímž člověka volá c e l ý svět. Ne panovačnost, ale úcta k lidem, věcem, k přírodě, k veškerenstvu! Ne cynismus a skepse, ale naděje a důvěra ve smysluplnou šanci světa, v němž je nám dáno žít, který nám byl darován k životu, či jinak řečeno, do něhož jsme byli obdařeni životem jako darem a úkolem.

Jak je patrno, je to politicky nespecifický program, jaksi málo "politický" v profesionálním, zaběhaném smyslu slova. Neskýtá bázi pro podílení na politickém dění dnes obvyklého způsobu - nejde totiž o žádný podíl, o žádnou část, nýbrž právě o celkovost, tedy o společnou odpovědnost lidí, kteří nahlédli, jaké ohrožení plyně z dosavadního partikulárního mocenského boje těch států, které jsou zasaženy zmíněnou chorobou.

Spisovatel Karel Čapek kdysi napsal, že máme mnoho spolků, a ironicky dodal, že by bylo asi zapotřebí založit spolek proti spolkům. Byl by to asi stejný protimluv, kdyby se proti politikářskému partikularismu měla postavit nová, další partikule, usilující o mocenské uplatnění, byť sestávající z těch, kteří jsou proti partikularitě a za obecné a celkové. Podobně zůstává ve stejném kolotoči, kdo se chce obracet mocí proti moci. Důležitou cestu tudíž mají před sebou ti b e z m o c n í, totiž ti, kteří nesázejí na ovládání a panství a mohou se vydat pouze v osobním nasazení riskantnímu ohrožení. Ovšemže vytvářejí zvláštní komunitu, založenou však pouze na tom, co bylo již označeno jako společenství otřesených. Jejich pouto je vnitřní, jejich zodpovědnost je přímá - k věci i k lidem. Každý je nezastupitelně s á m s touto zodpovědností a teprve z této samoty podává ruku těm, kdo jako on vzali sami do svých rukou odpovědnost za všecko, co vstupuje do jejich životního horizontu.

Co takové neohrožené vzetí odpovědnosti do svých rukou konkrétně znamená? Velmi prosté věci: nepřihlížet nečinně k ubližování a neobjektivnímu jednání kolem sebe, nezavírat oči před nespravedlnostmi, naopak mít svědomí se zbystřenou pozorností a bedlivě vnímat bližší a i vzdálenější případy ústrků a krutostí, a to nejvíce n a těch, kdo stojí proti oné hydře jen s holýma rukama. Lidé-občané si nesmí dovolit nesolidně a nesolidárně podléhat a podlehnout onomu jen zdánlivě rozumnému krčení ramen nad vlastní bezmocností. Je občanskou povinností nejen nebýt lhostejný k těm trampotám a utrpnení, které nám okolnosti takřka vnutí před náš zrak, ale být velmi pozorný především k těm skutečnostem, které by nemocný stát chtěl navenek zakrývat. Když pak někdy vyjdou takové otřesné skutečnosti najevo, není pro jednotlivce ani pro národ omluvou být pravdivé prohlášení: já nevěděl, my nevěděli. Je třeba být v době, kdy takové nezodpovědné nevědění skýtá jistou míru klidu, velmi sám před sebou na pozoru, neboť znamená sobecké sebestředné pohodlí. Odpovědnost vůči ubližovaným bližním je prvním právem a povinností občana vůči spoluobčanům.

Tato cesta nesmí být opuštěna. Právě otřesení a ohrožení nesmí zachraňovat sami sebe. Jejich vydání má dobrý smysl a jakkoli se mohou cítit zbytečně vysazeni jako nazí v trní do anonymní samoty, přesto se na nich požaduje vytrvání, strpění příkoří a bolestných násilností a nová neohroženost uprostřed ohrožování. Nejsou zbyteční, nejsou sami, na nich a z jejich osudu, n e k l e s n o u - l i, vyrůstá naděje na obrat v dosavadním sklonu světaběhu; obrat od hrůz k pokoji, od cizoty k domovu, od brutalit k laskavosti, od lži k pravdě, od zla k dobru.

Teprve ty organismy lidského společenství, ty státy a jejich exponenti - státníci-politikové /polis - obec, obecenství/, jsou nositeli záchrany a připravovateli dobré budoucnosti, kteří nahlédnou či nahlížejí onu zodpovědnost bezmocných a svou veřejnou činnost podle tohoto náhledu zaměří.

Nahlédnout mohou ovšem jen tehdy, jestliže ohrožení ve své zodpovědnosti setrvají.

Radim Palouš

5325

Kdo jsme a oč usilujeme

/Z prvé části programu Solidarity schváleného I.celostátním sjezdem v Gdansku/

Solidarita vznikla z dělnického hnutí, ze stávek v roce 1980 mezi dělníky velkých podniků v různých oblastech země. Bodem zvratu byl srpen 1980 na pobřeží. Náš svazek vyrostl z hnutí odporu polské společnosti, která sama na sobě poznala v minulých třech desetiletích porušování lidských práv, ze vzpoury proti diskriminaci v oblasti světového názoru a proti ekonomickému vykořistování. Byl protestem proti existujícímu systému vykonávání vlády.

Nešlo nám pouze o materiální podmínky, i když se nám žilo těžce. Historie nás naučila, že není chleba bez svobody. Šlo nám rovněž o spravedlnost, o demokracii, o pravdu, o zákonnost, o lidskou důstojnost, o svobodu přesvědčení, o obrodu republiky a nejen o chleba, máslo, klobásy. Všechny základní hodnoty byly znevářeny natolik, že bylo zřejmé, že bez jejich obnovení nebude možno nic změnit k lepšímu. Ekonomický protest proto nutně musel být současně protestem společenským, protest společenský musel být zároveň protestem morálním. Tento společenský a morální protest nevznikl ze dne na den. Je v něm dědictví krve poznaňských dělníků z r.1956 a dělníků z pobřeží z prosince 1970, vzpoury studentů v r.19868, dělníků z Radomi a Ursusu v r.1976. Je v něm dědictví nezávislého hnutí dělníků a inteligence i mládeže, úsilí církve o uchování hodnot atd. Jsme organizací, která v sobě slučuje rysy odborového svazu a velkého společenského hnutí. Díky vzniku takové organizace přestala být polská společnost rozdrobená, dezorganizovaná, ztracená: tím že se sjednotila pod heslem solidarity, znovu nabyla sílu a naději a vznikly skutečné podmínky pro národní obrození. Náš svazek je nejširší reprezentací pracujících v Polsku, chce být a bude silou vedoucí toto obrození. Spojil nás protest proti nespravedlnosti, zneužívání moci a zmonopolizování práva; stali jsme se reprezentanty a vyjadřovateli nadějí a tužeb celého národa. Spojil nás protest proti chápání občana jako majetku státu, proti tomu, že pracující byli zbaveni skutečné reprezentace ve svých konfliktech se státem, protest proti požadované poslušnosti politické místo iniciativy a samosprávné činnosti. Spojil nás protest proti lžím ve veřejném životě, protest proti ničení a mrhání výsledků těžké, trpělivé práce lidí. Jsme však silou, která je schopna nejen protestovat, ale která touží po budování Polska spravedlivého pro všechny a pro navrácení lidských hodnot. V samém základu jakékoli činnosti musí být úcta k člověku. Stát musí sloužit lidem a ne vládnout nad nimi. Musí sloužit společnosti a nemůže být ztotožněn s jednou politickou stranou. Stát musí být společným majetkem, prospěšným zřízením pro všechny. Podstatou našeho národního i společenského obrození má být návrat ke skutečné hierarchii těchto cílů. Solidarita čerpá při své činnosti z křesťanské etiky, z dnešní národní tradice, z dělnické a demokratické tradice pracujících. Solidarita je rovněž masovou organizací pracujících, usilující o morální obrození národa. Považujeme vládu lidu za zásadu, z níž nelze ustoupit. Lidovláda nesmí být vládou těch, kdo se vyvyšují nad společnost, skupin, které si osobují právo rozhodovat o potřebách a zájmech lidí. Společnost musí mít možnost hlasitě mluvit do vykonávání vlády, vyjadřovat nejrůznější názory společenské i politické. Musí mít možnost se organizovat takovým způsobem, který všem zabezpečí spravedlivý podíl na duchovních a materiálních statcích národa, který všem umožní využívat veškerých jeho možností a tvůrčích sil. Chceme, aby bylo dosaženo skutečného zespolečenštění systémů řízení hospodaření. Proto usilujeme o samosprávné Polsko. Zároveň musí být plně respektována a zachována naše národní identita... Náš program je programem dlouhodobým, směřuje ke splnění dlouhodobých cílů prostřednictvím plnění a řešení problémů nejbližších. Je to program naší práce, boje a služby.

5320

Z fejetonu J.Wolfa vyjímáme
Nestalo se vůbec nic a přitom hodně

V půl jedenácté vystupuji na stanici Metra Hradčanská a spěchám ke Hradu. Podle informací, které jsem si přečetl na pivním tácku v jedné malostranské hospůdce a také na zdech Kampy, se má na prvním nádvoří Pražského hradu konat mítink k prvnímu výročí smrti J.W.Lennona. Před jedenáctou procházím zadní branou kolem hradní stráže a v podloubí určeném pro chodce mě uvítá první uniforma příslušníka VB. Vcházím na třetí nádvoří. Kuk, vykoukne za sloupem druhý příslušník a zase zmizí. Kuk, vykoukne další. Připadá mi, že si esenbáci hrají na Pražském hradě na schovávanou. Procházím všechna hradní nádvoří a zjišťuji, že celý Hrad je ve stavu obležení. Všechny prostory se zelenají uniformami a samozřejmě tajnými, které dosud mezi turisty rozpoznat nedokážu...

Blížím se ke katedrále sv.Víta. Před vchodem postává hlouček asi třiceti chlapců a patnácti dívek, kteří nevypadají na turistický zájezd, zajímající se o kulturní památky Hradu. Jdu k nim z pravé strany. Z levé přicházejí ke skupince dva příslušníci VB doprovázeni třemi pomocníky VB. Pro jistotu několik metrů před hloučkem chlapců a dívek odbočuji ke katedrále a předstírám neobyčejný zájem o program bohoslužeb vystavený vedle dveří chrámu. Policisté přicházejí ke skupince mladých lidí a já horlivě čtu a přitom také poslouchám. Příslušník v hodnosti nadporučíka je oslovuje: "Tak mládeži, žádné tady srocování a rozejděte se." Jeden z hochů mu odpovídá: "Ale mi jsme tu se školou a přišli jsme na prohlídku Hradu, stejně jako támhleti," a ukazuje na skupinku turistů vedle. "Jo mladej, to jsou opravdoví turisti, kdežto vy jste flákači a provokatéři a přišli jste narušovat klid a pořádek v hlavním městě. Koukejte se sebrat a zmizet!" Skupina mladých se odebírá do chrámu, aby se zbavila nevítané pozornosti. Několik pomocníků VB si sundává z rukávu pásku s označením a vchází za nimi do chrámu...

...Z Hradu odcházejí mladí jednotlivě nebo po menších skupinkách směrem na Kampu. Odcházím i já. Celou cestu nás míjejí policejní vozy křižující ulice Malé Strany. Máme skutečně důstojný doprovod. Na Kampu dorážíme před půl jednou. Na zdech dlaždiček od Hroznové až po Velkopřevorské náměstí přibyli přes noc další nápisy. Na příklad: "Dejte šanci míru" a k tomu připsáno "jestli s tím nesouhlasíte, tak to můžete smazat". Nebo: "Nás neodradíte, jsme tu", "Vy máte Lenina, neberte nám Lennona". Na jednom místě Čertovky se objevila kresba uhlem, znázorňující typické Lennonovi kulaté brýle. V noci někdo neznámý obnovil Lennonův symbolický hrob a štětkou na něj namaloval iniciály tohoto velkého umělce a bojovníka za světový mír. Na místě původního Lennonova symbolického hrobu - před nedávnem zamalovaného policisty barvou - položila dívenka v džínsách červené karafiáty a zapálila svíci. Po ní následovali další a další odvážlivci. Někdo přinesl květiny nebo věneček, jiný svíčku. Celý ceremoniál probíhal od počátku za asistence několika příslušníků VB a tří policejních vozů. Nekonečný proud mládeže přicházel na Velkopřevorské náměstí po celý den až do pozdních večerních hodin. Ti, kteří byli příslušníkům podezřelí, byli namátkově legitimováni. Mnoui odvážlivci psali i přes přítomnost příslušníků VB na zeď u symbolického hrobu nové nápisy, někdo na zeď připevnil Lennonův portrét, jiný položil ke hrobu jeho malou bustu z vypálené hlíny. Okolo páté hodiny odpoledne kdosi pustil magnetofon a zazněly známé skladby Beatles ze šedesátých a počátku sedmdesátých let...

...Když jsem kolem deváté hodiny odcházel z Velkopřevorského náměstí, byl jsem stejně jako mnozí jiní legitimován. Jeden z tajných se právě ptal policisty, který kontroloval mojí legitimaci: "Tak co, jak to tu probíhá?" Ten mu odpověděl: "Nestalo se nic, a přitom hodně, jak vidíte."

Druhý den ráno jsem se přišel k symbolickému hrobu Lennona znovu podívat. Nějaký člověk v pracovním plášti se štětkou v ruce pečlivě zamalovával všechny nápisy na zdi. Lennonova fotografie byla se zdi stržena

5327

a spolu s květinami hozena do popelnice. Díval jsem se na toho člověka a zdálo se mi, že mu z pláště vykukuje kousek černého předmětu. Možná to mohl být pendrek, ale tím jsem si nebyl jist.

Praha, 10.prosince 1981

Vzpomínka na tebe Jane

Za několik dní si na tebe vzpomeneme.
Všichni, kdož nezapomněli
nebude nás málo a nebude nás mnoho.
Každý z nás ví, kde je Palachovo náměstí,
kdo z nás však tuší, kde leží tvůj hrob.

Za několik dní si na tebe vzpomeneme
a bude to málo.

Vždyť v srdcích kolika z nás hoří ještě Tvá pochodeň.
vždyť kdo z těch zástupů,
co tě provázely na poslední cestu
může ti dnes pohlédnout do očí.

Za několik dní si na Tebe vzpomeneme
a bude to málo.
Vždyť Tvůj hrob v mnohých leží srdcích zbabělých
jen málo duší žhne Tvou pochodní.

Praha, 1.ledna 1982
F.H.Richard

x x x x x x x x